VERBUL ÎN MANUSCRISUL ROMANULUI POPULAR *SANDIPA*

GALACTION VEREBCEANU

Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MEC

Rezumat. Sunt descrise particularitățile morfologice ale verbului prezente în textul romanului popular *Sandipa*, manuscris românesc 824, copiat în 1798 în partea de nord a Moldovei istorice și actualmente păstrat la Biblioteca de Stat a Federației Ruse, Moscova. Se pune accent pe acele trăsături morfologice care reflectă tendința de evoluare a limbii române de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Cuvinte-cheie: condițional, conjugare, conjunctiv, diateză, gerunziu, imperativ, imperfect, indicativ, infinitiv, mai-mult-ca-perfect, mod, participiu, perfect compus, perfect simplu persoană, supin, timp, viitor.

Abstract. The morphological peculiarities of the verb present in the text of the popular novel *Sandipa* are described, Romanian manuscript 824, copied in 1798 in the northern part of historical Moldavia and currently kept at the State Library of the Russian Federation, Moscow. Emphasis is placed on those morphological features that reflect the evolution trend of the Romanian language since the end of the 18th century.

Keywords conditional, conjugation, conjunctive, diathesis, gerund, imperative, imperfect, indicative, infinitive, more-than-perfect, mode, participle, perfect compound, perfect simple person, supine, time, future.

Articolul de față este o continuare a descrierii caracteristicilor morfologice ale părților de vorbire flexibile din textul scrierii populare anunțate în titlu (ms. rom. 824, datat în 1798 și păstrat la Biblioteca de Stat a Federației Ruse, Moscova)¹. În centrul analizei va fi verbul, clasa de cuvinte cu cea mai bogată flexiune și bine reprezentată din punct de vedere numeric, verbul fiind întrecut doar de substantiv.

Conjugări. Trecerea verbelor de la o conjugare la alta este un fenomen morfologic caracteristic, într-o anumită privință, textului de care ne ocupăm, nu însă în așa măsură cum se întâlnește în cele mai vechi texte românești (vezi Densusianu, 1961, p. 126-128; Rosetti, 1978, p. 559; ILRL, 1997, p. 131-133). Astfel, verbul *a adăoga*, prin cele două atestări consemnate în același context, aparține atât conjugării I²: „pohtem cu tot gândul mieu să-m arăte și să-m *adaogă* învățătura” (92^v), cât și conjugării a IV-a: „*să adăoge* dor peste dor” (92^v).

¹ Vezi „Philologia”. 2021, nr. 1-2, p. 75-84.

² Ne conducem de clasificarea etimologizantă a verbelor făcută de gramaticile tradiționale. Despre alte clasificări, vezi bibliografia din GALR, I, 2005, p. 711.

Tot forme duble se atestă în cazul lui *a curge*, care este de conjugarea I: „că-i *cură* lacrimile” (37^r), „din buzile ei *cură* dulceață” (38^v), „toate gârlele câte *cură* în mare” (89^v-2) și, o dată, de conjugarea a III-a, cu *g* analogic: „și-i *curge* lacrimile” (36^v).

Verbul *a scrie*, prin cele două forme de imperfect: *scriia* (14^r, 62^r), este de conjugarea a IV-a.

Verbele de conjugarea a IV-a *a omorî* și *a urî* conservă forma cu infinitivul în *-i*: *să omoari* (69^v), *va uri* (12^v), *să urescu* (92^r), singurele care înregistrează forme arhaice, mult mai numeroase fiind însă exemplele cu terminația în *-î*: *omorî* (43^v-2, 53^r, 55^r) etc., *borî* (75^v), *s-a hotărî* (94^v), *pârî* (15^v, 69^v) etc. Tendința de folosire a verbelor din subclasa în *-î* în dauna celor cu dezinența în *-i* caracterizează textele elaborate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (vezi, de exemplu, ILRL, 1997, p. 334).

Diateze. Anumite verbe apar în poziție dublă, fie reflexive, fie lipsite de *se*: *te biruiști* (35^v), *te biruiș* (59^v) – *voi birui* (31^r) etc., *mă făgăduiesc(u)* (2^v-2), *s-au făgăduit* (6^r) – *am făgăduit* (3^r) etc., *s-au greșit* (74^r) – *ai greșit* (87^r), *mă nădăjduiescu* (31^r, 53^r) – *nădăjduiesc* (33^r), *ș-au răs* (41^r) – *răsă* (29^v), fie exclusiv la una dintre diateze, cum este cazul lui *a bănuî*, care, prin singurul exemplu, este reflexiv: *iș va bănuî* (12^v). Fenomenul întrebuintării unuia și aceluiași verb în ambele ipostaze sau doar ca verbe reflexive se regăsește în toată perioada veche a limbii române (vezi Densusianu, 1961, p. 128-130; Rosetti, 1978, p. 559; ILRL, 1997, p. 133, 335).

Moduri personale. Înainte de a trece la examinarea modurilor predicative, să analizăm manifestarea unor verbe întâlnită la câteva moduri personale și forme verbale nepersonale. E vorba de fenomenul iotacizării, care este cauzat de acțiunea modificatoare a iotului următor asupra consoanei finale din rădăcină, afectând verbele latine de conjugările a II-a, a III-a și a IV-a cu tema terminată în *d*, *n*, *t* și uneori în *r*. Această transformare apare la indicativ prezent persoana 1 singular, la conjunctiv prezent persoana 1 singular și persoana a 3-a singular și plural și la gerunziu. Mai târziu, „*d*, *n* și *t* au fost refăcuți, prin analogie cu acele forme ale paradigmei care păstrează consoana originară” (Gheție, 1975, p. 166). Formele iotacizate curente în textele vechi (vezi Densusianu, 1961, p. 132-133; ILRL, 1997, p. 133-134, 335), apar frecvent și în manuscrisul *Sandipa*: *să arză* (58^r), *să se ascunză* (25^v), *nu te auz* (67^r), *să auză* (7^r, 36^r, 72^r, 96^v), *să caz* (56^v), *să cază* (26^v, 42^r), *să crează* (16^v), *ceiu* (14^r), *să deșchiză* (95^v), *să pociu* (28^v, 33^r), *să prinză* (64^v, 65^v), *să pui* (82^v), *să puie* (76^r, 90^r, 96^r), *să purceg* (45^v), *să rămâie* (2^v, 5^v, 19^v, 54^r, 73^v, 85^v), *să răspunză* (93^v), *să sai* (58^r), *să saie* (58^r), *să scoată* (20^v), *să spui* (24^r), *să spuiu* (37^v, 43^r, 70^r), *să spuie* (31^v, 81^v), *spuind* (47^v), *nespuindu* (40^r), *să nu șazi* (pers. a 3-a, 61^r), *țiind* (31^r), *țiindu* (25^r-2, 31^r), *văz* (2^r, 34^r), *văzu* (39^r), *să văz* (18^v, 31^v, 39^v, 63^r), *să vază* (24^v, 25^v, 30^r, 36^r, 52^v, 55^r), *să nu vazi* (46^r), *să vânză* (45^v), *viu* (62^v), *să vie* (16^r, 35^v, 38^r, 53^r, 72^r, 74^r, 81^v), *viind* (24^r, 24^v, 55^r, 69^v, 75^v, 80^r, 92^v).

Formele iotacizate nu sunt singurele întrebuintate, cele cu dentala refăcută, deși mai puțin numeroase, apar la câteva verbe: *(nu) pot* (33^r, 60^r, 88^r-2, 96^r etc.), *să pot* (93^v), *să scot* (93^v), *să scoată* (58^v-2, 90^r-2, 96^r-2), *spun*

(29^r, 29^v, 38^v, 86^r etc.), *să spun* (13^v, 44^v, 78^v, 97^r etc.), (*nu*) *țin* (31^r, 41^r, 49^r), *văd* (63^v, 85^r).

Alt fenomen consemnat este apariția (sau lipsa) sufixului flexionar la unele verbe. Astfel, dintre cele 8 atestări ale verbului *a trebui*, doar o dată este consemnată forma sufixată: *nu trebuiește* (96^r). Forme slabe prezintă verbul *a birui*: *biruiescu* (51^r, 86^r), *biruiești* (35^v), *să biruiască* (40^v); cf. *birui* (19^r), *voi birui* (31^r) etc., formele tari fiind mai numeroase. *A păți* este întrebuintat fără sufix: *să nu paț* (35^r).

Indicativ prezent. Verbul neregulat *a fi* cunoaște puține forme gramaticale. La persoanele 1 singular și a 3-a plural se constată forma *sânt* (14^r, 16^v-2 etc.), concurată, în patru apariții, de *sint* (2^v, 27^v, 53^v, 56^v), iar la persoana a 3-a singular, forma *este* (17^v etc.). Dintre formele scurte, consemnăm doar *-i*: „nu-i vina lui” (7^v etc.).

Verbul *a se ruga* apare la persoana 1 singular sub forma inversată: *rogu-mă* (14^r, 29^v, 45^v), forma cu cliticul pronominal în prepoziție fiind mult mai numeroasă: *mă rog* (15^v, 22^v, 44^v etc.).

Imperfectul cunoaște, pentru persoana 1 singular, doar forme cu desinența *-m*: *căutam* (101^v), *lepădam* (23^r), *vărsam* (92^v) etc., inovația aparținând textelor elaborate în Muntenia, de unde se răspândește în celelalte regiuni istorice (vezi Frâncu, 1971, p. 180-185; Gheție, 1972, p. 59-61; ILRL, 1997, p. 337). Persoana a 3-a plural prezintă însă numai forme etimologice, fără *-u* analogic: *aștepta* (81^v, 95^v), *căde* (41^v), *chema* (81^v), *era* (3^v, 4^r, 35^v, 56^r, 63^v, 78^v, 84^v, 89^v), *mânca* (75^r), *să mera* (7^r), *șide* (75^r), *trăia* (35^v, 40^v, 49^v), situație caracteristică textelor din secolul al XVI-lea (vezi Rosetti, 1978, p. 561) și celor contemporane cu *Sandipa* (vezi ILRL, 1997, p. 337).

Unicul verb care înregistrează ambele forme este *a sta*: *sta* (7^r, 81^v, 86^v) ~ *stau* (79^r, 81^r), forma cu desinența analogică *-u* fiind o inovație a graiurilor bănățene-hunedorene (vezi Gheție, 1975, p. 170).

Prin cele 11 atestări, verbul *a sta* nu cunoaște decât forme etimologice: *sta* (36^v etc.; vezi și *supra*), forma reduplicată analogică cu perfectul simplu, *stătea*, fiind rarisimă în scrierile elaborate în secolele al XVI, al XVIII-lea (vezi ILRL, 1997, p. 337).

Câteva verbe de conjugarea a IV-a conservă terminația *-ia*: *scriia* (14^r, 62^r), *știiia* (92^r); cf. însă *grăia* (17^r), *sârguia* (74^r), *suduia* (25^v, 63^r), *trăia* (35^v, 40^v, 49^v) sau terminația *-ie*: *nu găsie* (31^v), *trăie* (54^v).

Perfectul simplu, datorită aspectului narativ al textului, este întrebuintat frecvent, mai ales la persoana a 3-a. Bunăoară, din totalul de peste 300 de exemple, verbului *a zice* îi revine 272 de apariții: *zisă* (2^r-3, 29^v-5 etc.). Sunt consemnate exemple de perfect și la alte persoane: *adusăiu* (99^v), *călcaiu* (71^v), *grăiiu* (71^v), *mă împluiu* (84^v), *pățiiu* (67^v), *mă spăimântaiu* (37^v), *trimesăiu* (39^v) etc.; *te biruiș* (59^v), *dăruish* (93^r), *te giuraș* (64^r), *poronciș* (59^v), *șfătuiș* (96^v), *te ținuș* (39^v), *văzuș* (54^r) etc.; *să cerșu* (82^r), *făcu(ră)* (3^v, 58^r), *marsă(ră)* (52^v, 99^r), *văzu(ră)* (8^r, 58^v) etc.

Verbul *a fi* prezintă numai forme asigmatice și doar la persoana a 3-a: *fu* (4^v, 52^v, 95^r, 100^r).

Pentru persoana 1 plural norma textului este forma cu *-ră* analogic: *adusără* (93^r), *agiunsără* (52^r), *căutară* (7^v), *rușinară* (96^v) etc. Uneori însă *-ră* analogic apare, probabil din greșeală, și la persoana a 3-a singular: „*grăiră* muiere” (67^r), „*purceasără* bărbatul” (35^v), „o *dusără* la casa lui acel înșălătoriu” (85^v) sau cu *-ră* lipsă: „*șezu* oamenii la masă” (62^r).

Unicul verb care atestă forme tari este *a da*: *dideiu* (48^r), *dede* (34^r), *dide* (3^v etc.), *dederă* (91^v), *dediră* (78^v), fenomen răspândit în scrierile contemporane cu *Sandipa* (vezi ILRL, 1997, p. 339). Forma slabă de perfect a verbului *a da* apare, o dată, la persoana a 2 singular: *dideș* (35^r) (despre istoria verbului *a da* la perfectul simplu, vezi Frâncu, 1980, p. 307-314).

Perfectul compus se evidențiază prin similitudinea auxiliarului *au* de la persoana a 3-a singular cu persoana a 3-a plural, fenomen general în toate textele vechi (vezi Densusianu, 1961, p. 148; Rosetti, 1978, p. 563; ILRL, 1997, p. 138, 339; vezi, despre istoria fenomenului, Frâncu, 1973, p. 299-318); „*Sandipa au dat* zapis” (3^r), „slujitoriul *au ieșit* și *au făcut* precum l-au învățat muiere” (25^r), „*s-au născut* fiu filosofului” (97^v), „*acum au venit* numai doi” (82^v). Forma cu *a* la singular, inovație a graiurilor de sud (vezi Gheție, 1973, p. 421-430; Gheție-Mareș, 1974, p. 248-251; Gheție, 1975, p. 171), este consemnată o dată: „Pricina este a omului carile *a făcut* masă mare” (76^r) și ar putea fi explicată ca greșeală de copiere, întâlnită în textele din secolul al XVI-lea (vezi Densusianu, 1961, p. 143), sau ca reflex al limbii vorbite, care tolera, în unele graiuri, întrebuintarea lui *a* atât la singular, cât și la plural (vezi Frâncu, 1969, p. 299-318; Gheție, 1973, p. 421-430).

Referitor la topica auxiliarului, este de subliniat folosirea curentă a lui *au* în fața participiului, encliza auxiliarului fiind consemnată în *gustat-au* (50^r) și *făcut-au* (50^r-2, 50^v). Postpus participiului apare și auxiliarul de persoana a 2-a singular în: *învățat-ai* (4^v), *scris-ai* (88^r) și, cu intercalarea cliticului pronominal, în *știutu-le-ai* (68^r). Dacă nu e o greșeală a copistului, *ai* este exprimat dublu în exemplul „*i-ai dat-ai*” (88^r), construcție pleonastică în limba contemporană.

Expresia *a-și aduce aminte* are verbul plasat înaintea auxiliarului: *Adusu-mi-am aminte* (28^v).

Mai-mult-ca-perfectul, în raport cu cele trei forme de trecut, apare rar și doar la persoana a 3-a singular: *adusăsi* (66^v), *aprinsăse* (84^v), *să ascunsăse* (7^v), *auzisă* (91^r), *să împlusăse* (11^v), *pusăsa* (9^r), *scrisăse* (68^v), *zisăsi* (5^v) etc. Dintre construcțiile perifrastice, sunt de exemplificat *au fost gătit* (1^r, 96^v) și *au fost scăzut* (55^v), forme folosite uneori în textele de tip nordic (vezi ILRL, p. 339).

Viitorul apare întrebuintat cu forma nouă, construită, la fel ca în limba contemporană, cu ajutorul verbului *a vrea* + infinitiv: *voi face* (38^r), *vei suspina* (44^v), *va pohti* (88^r), *vom priimi* (59^r), *vor trece* (72^v), net majoritară față de exemplele cu afereza lui *v*: *oi face* (85^r), *or vre* (29^r), „dacă *a însăra*” (87^v), „până *a săca* de tot” (89^v), *nu s-a ispiti* (16^r), *s-a săvârși* (31^r) etc. și de cele cu forma scurtă a lui *a vrea*, persoana a 2-a singular: „*ci-i face*” (81^v), „*le-i împăca*” (89^v), „*li-i birui*” (67^r), „*li-i omori*” (40^r), „*li-i pute faci*” (45^v), „*me-i face*” (63^v), „*mi-i poronci*” (6^r), „*mi-i scoate*” (65^v). În câteva exemple, se

constată apariția auxiliarului în urma verbului de conjugat: *da-ț-oi* (81^v), *pute-voi face* (34^r), *spune-ț-voi* (37^r).

Conjunctivul prezent nu se deosebește prin nimic de formele actuale: *să fiu* (2^v), *să aflu* (21^v), *să biruiască* (40^v), *să părăsim* (50^v), *să dați* (75^r), *să fie* (88^v) etc. Uneori conjunctivul are valoare imperativă: „De vei merge și tu împ<r>eună cu dânsul, *să meargă*” (27^r), „Cățe *să fi* și dulăii *să umble* după tine” (37^r) etc.

Verbele neregulate *a bea*, *a da* și *a lua* apar la persoana 1 și a 3-a sub forme motivate fonetic: *să beu* (89^v-2), *să be* (21^v, 22^r), *să (nu) de* (15^v, 82^v, 83^r), *să ie* (79^r). Verbul *a avea* prezintă la persoana 1 singular forma etimologică *să aib(u)* (47^r, 2^v).

Conjunctivul perfect este consemnat în *să fi apucat* (11^r), *să fi legat* (8^r), iar în unicul caz atestat auxiliarul *a fi* este variabil: „*să fie avut*” (54^r).

Condiționalul prezent și *condiționalul perfect* apar foarte rar în text, iar exemplele nu se diferențiază de cele din limba de astăzi, auxiliarul fiind variabil și plasat numai în prepoziția verbului la infinitiv: *aș ave* (81^v), *ai ave* (21^r), *ar cere* (85^v), *am sfătui* (57^v), *aș fi pitrecut* (46^v), *ai fi văzut* (63^v), *ar fi fost* (54^r) etc.

Imperativul prezintă doar forme scurte, identice cu cele actuale: *așteaptă* (31^v), *cereți* (83^r), *grăiește* (94^v), *mergi* (70^r), *nu te grăbi* (35^r) etc.

La persoana a 2-a singular, verbele *a aduce* și *a sta* conservă formele etimologice *adu* și *stă*: „*Adu-l* aice în peșteră” (28^r), „*stă*, nu fugi” (86^r), „întră în casă și te păzește să nu te cunoască și *stă* între dâșii can deoparte” (87^v), iar *a veni* atestă forma analogică *vino*: „*Vino* în dugheană” (29^v), „*vino* la casa me desară” (47^r), „Omule, *vino* să ne luptăm din cuvinte” (86^r).

Pentru câteva verbe se constată forme particulare de imperativ. Astfel, sinonimul verbului *a merge* este arhaicul *blem* (< *îmblăm* < lat. *ambuleus*): „mare zarvă mi-ai făcut cu ace dulamă, ci *blem* să ț-o dau” (49^v), „*Blem* în casă și-m dă banii” (79^v), care intră în alternanță cu *a merge*: „*mergi* la tată-mieu și-i spune toate câte ți-am spus și *mergi* mai înainte până a nu merge ace muieri” (70^r), „*mergiț* și căutaț pe celalant și apoi *mergiț* la muiera și cereți banii” (83^r) și, într-un fel, cu interjecția verbală *haide* (< tc. *haide*) „să mergem”: „*Haide* să întrăm aice” (28^r). La fel învechită este și forma de imperativ *pasă* (< lat. *passare*) „du-te, pleacă”: „*Pasă* dar acum într-un ceas bun și mulțemește muierii mele” (26^r), „*Pasă* acasă, fimeie” (35^r), „Dumneta *pasă* iar acolo la dugheană” (48^r), „*pasă* acum de be toată apa mării” (89^r).

În cazul verbelor reflexive, cliticul pronominal este plasat în fața verbului: *mă așteaptă*” (31^v), *mă suduiești* (25^r), *te amestică* (87^v), *te fă* (25^r), *te gătește* (38^r), *te păzește* (87^v) etc. sau după verb: *izbăvești-mă* (81^v), *roagă-te* (28^v), *scoală-te* (38^r) etc. ori, pentru același verb, în prepoziția și postpoziția verbului: *mă ascultă* (26^v, 41^v, 43^r, 57^r) – *ascultă-mă* (82^r), *du-te* (45^v, 69^r, 79^r) – *te du* (87^v).

Prezumtivul trecut este reprezentat de unicul exemplu: „de *va fi* și îndrăgit ea pe tânărul acista” (34^v).

Formele verbale nepersonale. Infinitivul apare exclusiv sub formă scurtă și coincide într-un tot cu cel din limba contemporană: *a arăta* (4^r), *a grăi* (36^r),

a nevoi (93^v) etc. În relație cu incoativul *a începe*, infinitivul este preferat în dauna conjunctivului, înregistrând 35 de ocurențe: *începu a bate* (39^v), *va începe a face* (97^v), *începusă a pica* (18^v), *au început a să ruga* (91^v) etc.

Gerunziul, în afară de faptul că folosește aceleași forme ca și *azi*, se caracterizează prin menținerea formelor iotacizate de felul *spuind*, *țiind*, *viind* (vezi *supra*). Verbul *a (nu) vedea* are, în toate cele 25 de apariții, forma (*ne*) *văzind* (2^r, 48^r etc.), *a vinde*, forma *vânzind* (50^r), iar *a ședea*, forma *șăzind* (5^v, 93^r).

Participiul verbului învechit *a meșteșugui* „a meșteșugi” este *meșteșuguit* (17^v), al regionalismului *a se zăbăvi*, *zăbăvit* (24^v), iar a lui *a zăuși* „a zăpăci”, *zăușit* (27^v), în rest se constată forme moderne: *auzit* (23^v), *făcut* (67^r) etc.

Participiul verbelor *a cerși* și *a sta* nu este întrebuințat în text, dar, după forma de perfect simplu *să cerșu* (82^r), *stătu(ră)* (59^r-2, 84^r, 87^v-2) și cea de gerunziu *cerșind* (15^v, 16^r), este de presupus că participii de felul *cerșut* și *stătut* erau cunoscute în epocă (vezi, de exemplu, ILRL, 1997, p. 343).

Supinul nu se diferențiază de cel din limba de astăzi și selectează, de regulă, prepoziția *de*: „au sfârșit ace cenușă și țerna *de mâncat*” (62^r), „ci fel de marfă ai și au *de vândut* este?” (84^r), „Și nici este *de vorbit*” (40^v) sau, mai rar, altă prepoziție: „Și purceasă *la vânat*” (27^r).

Rezumând descrierea trăsăturilor morfologice ale verbului înregistrate în textul manuscrisului romanului popular *Sandipa*, putem constata că această clasă de cuvinte prezintă o vădită tendință de simplificare și reducere a formelor arhaizante, favorizând întrebuințarea celor noi, ulterior acceptate de norma limbii literare actuale. Mai mult, inovațiile fac concurență formelor vechi, împingându-le la periferia sistemului: *a cura*, dar *a curge*, *s-au făgăduit*, însă *am făgăduit*, *să scoată*, dar *să scoată*, *să fie avut*, dar *să fi apucat* etc. Alteori, formele vechi continuă să se mențină în dauna formelor noi: *să nu paț* pentru *să nu pățești*, *era* pentru *erau*, *să aib* pentru *să am*, *stă* pentru *stai*, *pasă* pentru *du-te* etc.

Referințe bibliografice:

1. DENSUSIANU, Ovid. *Istoria limbii române. Vol. II. Secolul al XVI-lea*. Ediție îngrijită de prof. univ. J. Byck. București, 1961.

2. FRÂNCU, Constantin. *Formele de persoana a III-a ale auxiliarului de la perfectul compus. Privire istorică*. În: „Studii și cercetări lingvistice”, XX, 1969, p. 299-318.

3. FRÂNCU, Constantin. *Cu privire la vechimea a două inovații în flexiunea verbală comune dialectelor limbii române*. În: „Fonetică și dialectologie”, VII, 1971, p. 180-185.

4. FRÂNCU, Constantin. *Din istoria verbelor neregulate: perfectul simplu și mai mult ca perfectul a da și a sta*. În: „Limba română”, XXIX, 1980, nr. 4, p. 307-314.

5. GALR = *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*. București, 2005.

6. GHETIIE, Ion. *Vechimea formelor verbale în -m de la pers. I sg. a imperfectului*. În: „Studii și cercetări lingvistice”, XXIII, 1972, nr. 1, p. 59-61.

7. GHEȚIE, Ion. *Originea auxiliarului a de la pers.3 sg. a perfectului compus*. În: „Studii și cercetări lingvistice”, XXIV, 1973, nr. 4, p. 421-430.
8. GHEȚIE, Ion. *Baza dialectală a românei literare*. București, 1975.
9. GHEȚIE, Ion, MAREȘ, Al. *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea.*, București, 1974.
10. ILRL = *Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” București. Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)* de Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Ion Gheție, Alexandra Roman Moraru și Mirela Teodorescu. Coordonator Ion Gheție. București, 1997.
11. ROSETTI, Al. *Istoria limbii române. I. De la origini pînă la începutul secolului al XVII-lea*. Ediție definitivă. București, 1978.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.01 *Valorificarea științifică a patrimoniului lingvistic național în contextul integrării europene*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MECC.